

ทักษะที่จำเป็นและกิจกรรมเสริมทักษะสำหรับเยาวชนมุสลิมระดับอุดมศึกษา ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

Essential Skills and Skills-enhancing Activities for Muslim Youths at the Higher Education Level in the 3 Southern Border Provinces

ดิเรก หมานมานะ^{1*} และ มุฮัมมัดราพีร์ มะเก็ง²

Direak Manmanah^{1*} and Muhummudrapee Makeng²

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

²ศูนย์ความเป็นเลิศด้านผู้หญิงและความมั่นคงทางสังคม มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University

²Center of Excellence in Women and Social Security, Walailak University

*Corresponding Author, E-mail: direak.m@psu.ac.th

Article Info

■ Received: June 5, 2021

■ Revised: May 29, 2022

■ Accepted: July 7, 2022

■ Available Online: August 26, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ชี้ให้เห็นถึงทักษะที่จำเป็นและกิจกรรมเสริมทักษะสำหรับเยาวชนมุสลิมระดับอุดมศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษา เครื่องมือวิจัยที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก สทนากลุ่ม และการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม มีผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษากจำนวน 41 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร 2) อาจารย์ที่ปรึกษา 3) อาจารย์ผู้สอน 4) ผู้นำองค์กรนักศึกษา 5) นักศึกษา และ 6) ศิษย์เก่า วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธี 1) การจัดระเบียบข้อมูล 2) การแสดงข้อมูล และ 3) การสร้างข้อสรุปและการตีความหมาย พิจารณาความถูกต้องตรงประเด็นและความเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัญหาและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของเยาวชนมุสลิมมีหลายมิติ 2) ทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับนักศึกษามุสลิมระดับอุดมศึกษาประกอบด้วย ทักษะวัฒนธรรม ทักษะการจัดการตนเอง ทักษะทางด้านภาษาและการสื่อสาร ทักษะการเรียนรู้และแก้ไขปัญหา และทักษะการจัดการอารมณ์และความรู้สึก และ 3) กิจกรรมเสริมทักษะสำหรับเยาวชนมุสลิมระดับอุดมศึกษา ได้แก่ เปิดโอกาสให้นักศึกษาค้นหาเส้นทางของตนเอง ส่งเสริมให้มีความเข้าใจในพหุวัฒนธรรมและวัฒนธรรมชุมชน และพัฒนาศักยภาพเพื่อการค้นพบโลกกว้าง

คำสำคัญ: กิจกรรมเสริมทักษะ, ทักษะที่จำเป็น, เยาวชนมุสลิม, อุดมศึกษา

Abstract

This research paper identifies essential skills and skills-enhancing activities for Muslim youths in higher education in the three southernmost provinces. This study used a qualitative case study methodology. The research tools included in-depth interviews, group discussions, and participant and non-participant observations. 41 key informants consisted of 1) executives, 2) advisors, 3) lectures, 4) leaders of student organizations, 5) students, and 6) alumni. Data analysis comprised 1) organizing the data, 2) visualizing the data, and 3) generating conclusions and interpretation. A triangular method was used to determine data validity and reliability. The results indicated that 1) problems and life adaptation of Muslim youths are dimensional, 2) the essential life skills for them include cultural skills, self-management skills, language and communication skills, learning and problem-solving skills, and emotional management skills, and 3) giving students opportunity to find their own path, fostering their understanding of cultural diversity, and developing their potential for world-wide discovery are suggested skills enhancing activities.

Keywords: Essential Skills, Higher Education, Muslim Youth, Skills-enhancing Activities

บทนำ

การดำเนินชีวิตของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกเหนือจากการที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ เหมือนเยาวชนในพื้นที่อื่น ได้แก่ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการติดเกม ปัญหาการคบเพื่อน รวมถึงปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น เยาวชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังต้องเผชิญกับปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกลุ่มเยาวชนมุสลิม ประกอบด้วย การเสียชีวิตและบาดเจ็บ ความเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย (คนพิการ) การตกเป็นผู้ต้องสงสัย ถูกดำเนินคดีและคุมขัง การถูกพลัดพรากจากครอบครัวในกรณีที่ถูกคนในครอบครัวถูกกล่าวหาว่าเห็นต่างจากรัฐ และการต้องกลายเป็นเด็กกำพร้าจากการสูญเสียบุคคลในครอบครัว (Keawnui & Panatnachee, 2015) จะเห็นได้ว่าผลกระทบนี้ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ทำให้เยาวชนมุสลิมต้องสูญเสียความสุขในชีวิต ความสดใสไร้กังวล ซึ่งเป็นธรรมชาติตามวัยไป อีกทั้งการสูญเสียบุคคลในครอบครัว การพบเห็นเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ความยากไร้ที่เกิดจากการสูญเสียรายได้จากการประกอบอาชีพของครอบครัว ความหวาดกลัวและหวาดระแวง การถูกชักจูงจากขบวนการก่อความไม่สงบ การขาดความเชื่อมั่นและไม่ไว้วางใจคนรอบข้าง กำลังเป็นสถานการณ์วิกฤติของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (Nakornthap, lamkitjakarn, Intachak, Piyaatchariya, Kammanee, Wanaree, ... Bualoung, 2007)

จากข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เยาวชนมุสลิมจะต้องมีภูมิคุ้มกัน โดยเริ่มจากความตระหนักถึงปัญหาใกล้ตัว และสร้างทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับตนเอง เพื่อให้มีความพร้อมกล้าเผชิญปัญหาสังคมอย่างเข้มแข็ง ซึ่งภูมิคุ้มกันเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างอนาคตของเยาวชนมุสลิมที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ รวมทั้งเป็นความสามารถที่บุคคลใช้ในการปรับตัวและพัฒนาตนเองให้สามารถเผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างสร้างสรรค์ และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะนับตั้งแต่มนุษย์เกิดมาจะต้องได้รับการหล่อหลอมโดยกระบวนการตามธรรมชาติ และกระบวนการทางสังคม บุคคลที่จะยืนหยัดอยู่บนโลกนี้ได้อย่างปกติสุข จึงต้องเป็นบุคคลที่สามารถจัดการกับแรงปะทะจากแหล่งภายนอกได้อย่างสมดุล การปรับตัวโดยอาศัยการเรียนรู้จากการพัฒนาทักษะชีวิต จึงมิได้จำกัดอยู่เพียงด้านกายภาพตามสัญชาตญาณทางธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงกระบวนการเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้สอดคล้องกับความรู้สึกนึกคิด จิตใจ อุดมคติ ฯลฯ ของสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยสติปัญญา ความสามารถและจินตนาการที่มีอยู่ตามธรรมชาติ (Ministry of Education, 2008)

ศาสนาอิสลามมีข้อกำหนดที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงการเข้านอน ดังนั้น ทักษะที่จำเป็นสำหรับเยาวชนมุสลิมจึงมีความหมายที่แตกต่างจากทักษะของเยาวชนโดยทั่วไป กล่าวคือ เป็นคุณลักษณะหรือความสามารถของเยาวชนมุสลิมในการปรับตัวและเลือกทางเดินชีวิตที่เหมาะสม เพื่อที่จะสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง ครอบครัว และสังคม ด้วยความรู้ ความเข้าใจ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในสังคม เพื่อให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์และสามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขทั้งในฐานะของความเป็นมุสลิมและความเป็นพลเมือง รู้จักใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าและสร้างประโยชน์สูงสุดทั้งในโลกนี้และโลกหน้า โดยคำนึงถึงความสุข ครอบครัว ต่อเนื่องและบูรณาการสู่วิถีชีวิตตามหลักการและบทบัญญัติของอิสลาม (Manmanah, 2016) ดังนั้น เมื่อเยาวชนมุสลิมเติบโตขึ้นและก้าวเข้าสู่การศึกษาในระดับอุดมศึกษา หน้าที่ของการพัฒนาเยาวชนมุสลิมจึงตกเป็นของสถาบันอุดมศึกษา

นอกเหนือจากสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทในการพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการแล้วยังมีหน้าที่พัฒนานักศึกษาให้มีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบัน

การศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีนักศึกษามุสลิมจำนวนมากศึกษาอยู่ ประกอบกับสถานการณ์โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงเข้ามาสู่โลกในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ความเป็นพหุสังคมได้แพร่กระจายเข้าสู่สังคมมุสลิมมากยิ่งขึ้น เยาวชนมุสลิมเองต้องมีการดำเนินชีวิตร่วมกับเพื่อนต่างศาสนาที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการออกแบบโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษาต้องสามารถผ่อนปรนและปรับตัว พร้อมทั้งสามารถบูรณาการกับหลักการศาสนาได้ และต้องก้าวเดินต่อไปท่ามกลางความเคลื่อนไหวทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งจากกระแสโลกและท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการก้าวไปสู่ความทันสมัย (Modernization) และกระแสอิสลามานุวัตร (Islamization) ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อโดยตรงกับเยาวชน และเยาวชนเองจำเป็นต้องเรียนรู้และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาทักษะชีวิตที่เหมาะสมในการอยู่ภายใต้กระแสสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง (Manmanah, Musor, & Lakatep, 2020)

ข้อมูลจากงานทะเบียนและสถิตินักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ย้อนหลัง 5 ปี พ.ศ. 2549-2563 (Division of Academic Administration and Research, Pattani Campus, 2021) พบว่านักศึกษามุสลิมมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 80 ทุกปีเมื่อเทียบกับนักศึกษาที่นับถือศาสนาอื่น ด้วยเหตุนี้การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาถึงทักษะที่จำเป็นและกิจกรรมเสริมทักษะสำหรับเยาวชนมุสลิมระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้วิจัยได้เลือกมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นกรณีศึกษา ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) เป็นสถาบันอุดมศึกษาชั้นนำซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับพื้นที่และระดับประเทศ 2) เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดให้มีการศึกษาหลากหลายคณะ และ 3) เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ เกิดประโยชน์ทั้งต่อสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานภายนอก ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ สามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนมุสลิม เพื่อให้เยาวชนมุสลิมมีทักษะชีวิตที่สมบูรณ์ ส่วนประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับหน่วยงานภายนอกคือ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตเยาวชนมุสลิมให้การสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนมุสลิม

วัตถุประสงค์

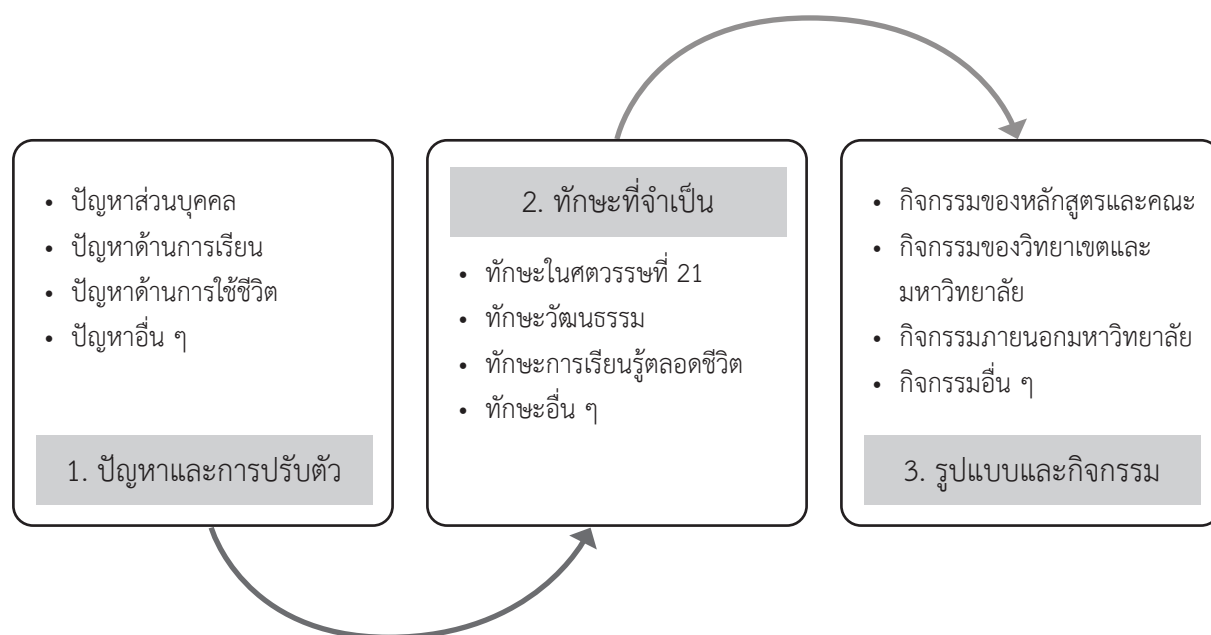
1. ศึกษาปัญหาและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของเยาวชนมุสลิมระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. ศึกษาทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับนักศึกษามุสลิมระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ศึกษารูปแบบและกิจกรรมในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นให้แก่ศึกษามุสลิมระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวคิด ทฤษฎีในการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดที่จำเป็นต่อการพัฒนาเยาวชนในสถานศึกษา ซึ่งการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในพื้นที่จำเป็นต้องใช้ศาสตร์บูรณาการในหลายแนวคิด ได้แก่ แนวคิดทักษะในศตวรรษที่ 21 แนวคิดทักษะวัฒนธรรม และแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อดำเนินอยู่ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเป้าหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยึดหลัก “สอนน้อยเรียนมาก” ด้วยจัดกิจกรรมต่าง ๆ (Panich, 2012) ประกอบกับการพัฒนาเยาวชนในปัจจุบันถือเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อให้เยาวชนมีทักษะ (Skill) ในการดำรงชีวิต และการทำงานในอนาคต เป็นความท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลก ที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารแบบไร้ขีดจำกัด ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อและรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคม การพัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ (Thanormchayatawat, Wanitsuoawong, Niamtes, & Potchanatan, 2016) ประกอบกับงานศึกษาของ

Manmanah, Musor, and Lakatep (2020) ที่ชี้ให้เห็นถึงรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในหลาย ๆ ด้าน ประกอบด้วย ด้านการสื่อสารที่เข้าใจ เห็นอกเห็นใจ การตัดสินใจในการแก้ปัญหา การปรับตัวและการเผชิญต่อสังคมภายนอก การปรับทัศนคติและการยอมรับกระแสสังคม บางอย่าง การคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ มนุษย์สัมพันธ์ การตระหนักรู้ในตนเอง เห็นใจผู้อื่น การเผชิญกับอารมณ์ต่าง ๆ และการเผชิญกับผู้สร้างความกดดัน การสื่อสารที่เข้าใจ พัฒนาการเรียนรู้ที่จำเป็นเพื่อการประกอบอาชีพ การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างกันและการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง และกระบวนการเรียนรู้ความเป็นผู้นำ

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบของกรณีศึกษา รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม การเก็บข้อมูลจากเอกสารนั้นได้ศึกษาเอกสารเพื่อให้ได้ข้อมูลและแนวคิดในการวิจัย ส่วนการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสังเกต (Observation) ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความครอบคลุมและสอดคล้องกับงบประมาณ โครงการวิจัยจำนวน 41 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร จำนวน 3 คน ได้แก่ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา หัวหน้ากองกิจการนักศึกษา และรองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษา 2) อาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 8 คน ทั้งนี้ ในส่วนของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้ง 8 คณะ ของมหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 3) อาจารย์ผู้สอน จำนวน 8 คน 4) ผู้นำองค์กรนักศึกษา จำนวน 3 คน ได้แก่ ประธานสโมสรนักศึกษา และรองประธานสโมสรนักศึกษา 5) นักศึกษา จำนวน 16 คน และ 6) ศิษย์เก่า จำนวน 3 คน เป็นผู้ที่ทำงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกต ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ด้วยตนเอง โดยได้ดำเนินการตามองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ 1) การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) เพื่อให้ข้อมูลเป็นระเบียบพร้อมที่จะแสดงและนำเสนออย่างเป็นระบบได้ โดยดำเนินการในทุกขั้นตอนของการวิจัย ซึ่งได้นำโปรแกรมสำเร็จรูปมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการจัดการข้อมูลที่มีเป็นจำนวนมากและหลากหลายแหล่งข้อมูลให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น 2) การแสดงข้อมูล (Data Display) เป็นการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน และ 3) การสร้างข้อสรุป (Conclusion) และการตีความหมาย (Interpretation) ของผลหรือข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล ใช้วิธีการที่ผสมผสานทั้งการวิเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) จากการตีความข้อมูลจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม และการวิเคราะห์แบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) ตามความเหมาะสมของข้อมูล เป็นการสรุปเพื่อจัดทำคำอธิบายเชิงทฤษฎีจากการหลักฐานและข้อค้นพบที่ได้รับ ร่วมกับการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากเอกสารต่าง ๆ นำมาจัดกลุ่มความหมาย หาแบบแผน วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันของแบบแผนต่าง ๆ มีการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็น (Validity) และความเชื่อถือได้ของข้อมูล (Credibility) ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า โดยใช้เทคนิคต่างวิธีและต่างแหล่งข้อมูล เพื่อตรวจสอบยืนยันซึ่งกันและกัน

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลนั้น การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี หมายเลขรับรอง psu.pn.2-058/60

ผลการศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาประกอบด้วย 1) ปัญหาและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของเยาวชนมุสลิมระดับอุดมศึกษา 2) ทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับนักศึกษามุสลิม รวมถึง 3) รูปแบบและกิจกรรมในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นให้แก่ศึกษามุสลิม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ปัญหาและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของนักศึกษามุสลิมระดับอุดมศึกษา

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบกับการสังเกตของผู้วิจัยในประเด็นปัญหาและการปรับตัวทั้งปัญหาส่วนบุคคล ปัญหาด้านการเรียน ปัญหาด้านการใช้ชีวิต และปัญหาอื่น ๆ ของเยาวชนมุสลิมในการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่คือปัญหาการใช้ชีวิตและปัญหาด้านการเรียน กล่าวคือ ในช่วงเรียนมัธยมศึกษา นั้น การสื่อสาร การพูดคุยร่วมกับเพื่อนจะไม่ค่อยมีปัญหาเนื่องจากมีเพื่อนเป็นมุสลิมเหมือนกัน แต่เมื่อเข้าสู่การศึกษาในระดับอุดมศึกษากลับพบว่าสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในเรื่องการสื่อสารกับเพื่อนต่างศาสนา หรือแม้แต่กับเพื่อนกลุ่มเพศทางเลือกก็ต้องใช้ความระมัดระวังด้วยเช่นกัน เป็นการปรับตัวในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมที่เปิดกว้างมากขึ้น อีกทั้งมีความหลากหลายของผู้คน ศาสนา และวัฒนธรรม จำเป็นต้องเปิดใจให้กว้าง และต้องแสดงให้เห็นว่า ศาสนาอิสลามมีคำสอนที่เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดีในสังคมที่หลากหลาย

“การเข้าร่วมมหาวิทยาลัยสิ่งแรกที่ต้องปรับคือ วิธีการดำเนินชีวิต การคบหาสมาคมกับเพื่อน ๆ ต่างศาสนาต่างความเชื่อ หรือแม้แต่กลุ่มคนเพศที่สามเราต้องเปิดรับให้ได้”

(Marina, August 20, 2019)

ขณะเดียวกันเยาวชนมุสลิมยังต้องมีการปรับตัวเข้าหาเพื่อนที่มีวัฒนธรรม ความเชื่อ และศาสนาเดียวกันด้วยเช่นกัน เนื่องจากกลุ่มเพื่อนเหล่านั้นแม้จะเป็นคนมุสลิมเหมือนกันแต่ก็มาจากต่างภูมิภาค การปรับตัวเข้าหาเพื่อนใหม่จึงจำเป็นต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ค่อนข้างมาก เนื่องจากแต่ละคนมีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน บางคนสามารถเข้ากันได้ ในขณะที่บางคนไม่สามารถเข้ากันได้ สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องเรียนรู้อยู่ตลอดพร้อม ๆ กับการปรับตัวเข้าหาซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาหญิงที่มีการปรับตัวกับเพื่อนใหม่ค่อนข้างยาก ซึ่งแต่ละคนมีวิธีการดำเนินชีวิตในแบบของตนเอง และการยอมรับที่จะเข้าหาและเปิดใจร่วมกันจึงเป็นเรื่องยาก นอกจาก

เพื่อนที่เคยรู้จักกันก่อนจะเข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และยังพบว่าการคบกับเพื่อนยังเป็นการคบหาเฉพาะกลุ่มของตนเอง

“เมื่อได้เข้าสู่ในระดับอุดมศึกษา/เข้าในมหาวิทยาลัย ทำให้ชีวิตเริ่มมีการแปรผันมาก ทั้งในเรื่องเพื่อน ชีวิตส่วนตัว ชีวิตความเป็นอยู่ในสังคม”

(Sofwan, August 10, 2019)

นอกจากนี้ รูปแบบการเรียนจำเป็นต้องมีการปรับตัวด้วยเช่นกัน เนื่องจากในสมัยเรียนมัธยมศึกษา รูปแบบการเรียนเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง แต่เมื่อเข้าสู่มหาวิทยาลัยรูปแบบการเรียนการสอนเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมาก การเรียนในระดับมหาวิทยาลัยสร้างความกดดันให้นักศึกษาเป็นอย่างมาก นักศึกษาต้องมีการกระตือรือร้นในการเรียนอยู่ตลอดเวลา การใช้วิธีการเรียน การอ่านหนังสือในรูปแบบเดิม ๆ ไม่สามารถทำได้ สิ่งเหล่านี้เป็นการสะท้อนถึงความเป็นจริงของชีวิตในการศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัยที่ว่า การดำเนินชีวิตตลอด 4 ปี นักศึกษาต้องเป็นคนกำหนดทิศทางการเดินด้วยตัวเอง แม้จะดูเหมือนว่าการเรียนหรือแม้แต่การดำเนินชีวิตอาจมีอิสระ แต่ในความเป็นจริงนั้นจำเป็นต้องควบคุมทั้งอารมณ์ ความรู้สึก ตลอดจนความมุ่งมั่นตั้งใจ เพราะหากเป้าหมาย ทิศทางและการควบคุมตัวเองไม่ชัดเจนอาจจะทำให้ชีวิตการศึกษาไม่สามารถประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังไว้

“ปัญหาแรกที่เจอในการเรียน เริ่มจากการลงทะเบียนที่ไม่ทัน จะปรับตัวแล้ว ที่ต้องทำด้วยตัวเองทุกอย่าง ซึ่งตอนที่เรียนมัธยมศึกษาจะเป็นคนดำเนินการหมด แต่พอในมหาลัยต้องทำเอง มันรู้สึกยาก”

(Ladda, August 10, 2019)

“เทอมแรกของการเรียนมหาลัย ปรับตัวไม่ทัน โหนดเรียน เรื่องกิจกรรม เรียนแทบไม่ทัน อยู่ดี ๆ ก็จะสอบแล้ว...มันอ่านหนังสือไม่ทันจริง ๆ”

(Marina, August 20, 2019)

ผลการศึกษายังพบว่าการใช้ชีวิตของนักศึกษามุสลิมในขณะที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะมีปัญหาในช่วงแรกของการเข้าสู่มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะปัญหาด้านการปรับตัวทางวัฒนธรรมที่มีความเข้าใจไม่ตรงกันของคนไทยพุทธและมุสลิม และมุสลิมที่อยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับเยาวชนมุสลิมที่มาจากภาคใต้ตอนบนหรือจังหวัดอื่น ๆ ในภาคต่าง ๆ อีกทั้งยังพบปัญหาทางด้านการเรียนที่ไม่ทันต่อการปรับตัวในรูปแบบการเรียนแบบใหม่ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ปัญหาเหล่านี้จะค่อย ๆ คลี่คลายหลังจากที่ได้เริ่มเรียนไปแล้ว 2 ถึง 3 ภาคการศึกษา

“ในสมัยตอนมัธยมเราสามารถใช้เวลาว่าง ๆ ไม่ไปเรียนก็ได้มีผลกระทบอะไรมานัก หากเรียนสอบตกก็สามารถแก้ได้ แต่ในมหาวิทยาลัยมันไม่ใช่แบบนั้น หากสอบตก นั่นเป็นการตัดสินชีวิตเราแล้ว”

(Deeya, July 5, 2019)

“การอยู่ในรั้วมหาลัยเหมือนชีวิตที่เป็นจริงมากที่สุด ต่างจากการใช้ชีวิตในมัธยมที่ต้องอยู่ในกรอบของครอบครัว แต่พอได้มาอยู่ในมหาลัยเหมือนชีวิตอิสระ ซึ่งในการอิสระครั้งนี้เราต้องทำเองทุกอย่าง”

(Musnee, July 8, 2019)

ประเด็นทางวัฒนธรรมยังพบอีกว่า เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างคนพุทธและมุสลิมในหลายลักษณะ เช่น การให้เกียรติซึ่งกันและกันในการอยู่ร่วมกัน กล่าวคือ พฤติกรรมการใช้ชีวิตของนักศึกษามุสลิมบางคนขาดความเกรงใจ ไม่เห็นอกเห็นใจเพื่อนต่างศาสนา ทำให้เกิดปัญหาเวลาอยู่ร่วมกัน จนทำให้เกิดความเครียด บางคนถึงขั้นอยู่ร่วมกันไม่ได้ เห็นได้จากการสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูลพบว่า ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการที่นักศึกษามุสลิมมองว่าตนเป็นคนส่วนใหญ่จนมองข้ามเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ของคนต่างศาสนา เช่นเดียวกันกับคนไทยพุทธที่ไม่เข้าใจวิถีของมุสลิม กรณีนักศึกษาพุทธที่เป็นผู้ชายเมื่อมีการจัดกิจกรรมก็จะมีกรหยอกล้อและตะแคงต้องตัวนักศึกษาหญิงมุสลิม ซึ่งในหลักการของศาสนาอิสลามแล้วการตะแคงต้องเนื้อตัวเพศตรงข้ามเป็นสิ่งที่ไม่ต้องห้าม ยกเว้นคนที่สามมีภรรยาหรือญาติพี่น้องด้วยกัน โดยในประเด็นนี้มีนักศึกษาที่เป็นมุสลิมได้มีการอธิบายเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน

“กิจกรรมบางอย่างมันก็เลยขอบเขตของชายหญิง ที่มีการแตงต้องตัวกันระหว่างเพื่อนผู้ชายและผู้หญิง”

(Dehlan, July 5, 2019)

ผลการศึกษายังสะท้อนอีกว่าปัญหาในการจัดกิจกรรมของนักศึกษาระหว่างไทยพุทธและไทยมุสลิม โดยเฉพาะในเรื่องของการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของความเป็นคนมุสลิม โดยในบางครั้งอาจจะเกิดคำถามในใจของคนพุทธว่า ทำไมทุกครั้งที่ทำกิจกรรมใด ๆ ต้องเริ่ม หรือแม้แต่ในระหว่างการจัดแสดงกิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีการแสดงรูปแบบของมุสลิม ทำไมไม่จัดในรูปแบบของคนพุทธบ้าง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคที่ต้องสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในฐานะที่เป็นพื้นที่กลางทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ความต้องการแสดงจุดยืนของแต่ละคนจึงมีความสำคัญ ฉะนั้นด้วยความเป็นมหาวิทยาลัยที่เป็นเสมือนพื้นที่กลางให้กับทุกคน จำเป็นต้องมีกลไกบางอย่างในการปรับตัวเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน

“การจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะใช้ในรูปแบบของมุสลิม เช่น การเปิดพิธีด้วยการร้องอาซานาฮิด ทำให้คนไทยพุทธรู้สึกเบื่อ จนเกิดคำถามต่อเขาว่า ทำไมร้องเพลงสากลทุกคนจะได้ฟังเข้าใจร่วมกัน”

(Deeya, July 5, 2018)

นอกจากนี้ยังพบปัญหาความรู้สึกแปลกแยกระหว่างนักศึกษามุสลิมด้วยกัน กล่าวคือ ภายใต้บริบทและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันระหว่างนักศึกษามุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กับนักศึกษามุสลิมนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีวัฒนธรรมการใช้ชีวิตแตกต่างกัน โดยเฉพาะปัญหาการปรับตัวเชิงการตีความศาสนา ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติในบางเรื่องที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อน หรือการตีความศาสนาที่แคบเกินไปทำให้มีความยากในการปรับเข้าหาสังคมที่มีความหลากหลายนักศึกษานอกพื้นที่ที่มีความรู้สึกแปลกแยกในสังคม จนทำให้มีความอึดอัดในการใช้ชีวิตร่วมกัน เนื่องจากนักศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการวางกรอบทางศาสนาและการปฏิบัติที่แข็งกว่านักศึกษาจากพื้นที่อื่น ๆ

“เพื่อนในแต่ละคนจะมีมุมของตัวเอง มีสไตล์ที่เป็นของตนเอง แม้จะเป็นคนมุสลิมด้วยกัน แต่หลาย ๆ อย่างก็แตกต่าง เราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้”

(Sofia, July 15, 2018)

ในขณะที่ปัญหาล้วนตัวของนักศึกษามุสลิมจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า เป็นปัญหาเรื่องการบริหารด้านการเงินในชีวิตประจำวันที่ไม่เพียงพอต่อรายได้ที่ทางครอบครัวได้ส่งเงินมาให้ โดยปัญหาเรื่องการเงินนี้ถือเป็นปัญหาใหญ่สำหรับนักศึกษามุสลิมในพื้นที่ เนื่องจากบางคนพ่อแม่ไม่สามารถส่งเงินมาให้ นักศึกษาใช้เพียงเงินที่ได้รับจากเงินกู้เพื่อการศึกษา (กยศ.) เท่านั้น ในขณะที่นักศึกษาบางคนทีพอจะหาช่องทางในการทำงานเสริมก็จะใช้เวลาว่างในช่วงสั้น ๆ ทำงานในลักษณะต่าง ๆ เช่น ขายขนมหรืออาหารบริเวณถนนหน้ามหาวิทยาลัย บางส่วนขายของออนไลน์ รวมถึงการทำงานพาร์ทไทม์ในรูปแบบอื่น ๆ การทำงานเหล่านี้ถือเป็นการแบ่งเบาภาระจากครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาที่มีฐานะยากจน

2) ทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับนักศึกษามุสลิม

จากการศึกษาพบว่า ทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในช่วงที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษาของนักศึกษามุสลิมประกอบด้วย ทักษะวัฒนธรรม ทักษะทางด้านภาษาและการสื่อสาร ทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหา และสุดท้ายคือทักษะการจัดการอารมณ์และความรู้สึก จะเห็นได้ว่าการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยเสมือนเป็นการจำลองการใช้ชีวิตจริงหลังจากที่สำเร็จการศึกษาไป ฉะนั้น ทักษะเหล่านี้ไม่เพียงแต่การใช้ในช่วงที่เป็นนักศึกษาเท่านั้นแต่จำเป็นต้องติดตัวในการดำเนินชีวิตไปตลอด ปรากฏรายละเอียดได้ดังนี้

ทักษะวัฒนธรรม เป็นความสามารถในการเข้าใจตนเองในฐานะของมุสลิมทั้งความเชื่อทางศาสนาอิสลามและรากฐานทางวัฒนธรรมของตนเอง รวมถึงการเข้าใจความเป็นจริงทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างหลากหลายของบุคคลอื่น มีการมองโลกในภาพกว้างที่ครอบคลุมรอบด้าน รวมถึงความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้คนต่างวัฒนธรรมได้ ประกอบด้วย ทักษะความตระหนักในวัฒนธรรมของตนเองและทักษะการยอมรับ

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาและการปรับตัวของเยาวชนมุสลิมในการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาพบว่า สิ่งแรกที่ต้องปรับตัวคือ วิธีการดำเนินชีวิต เนื่องจากตอนที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาในเยาวชนมุสลิมจะใช้ชีวิตส่วนใหญ่มากับกลุ่มเพื่อน ครู ในมิติทางวัฒนธรรมเชิงเดี่ยวที่มีเพื่อนครู และบุคลากรในโรงเรียนนับถือศาสนาเดียวกัน

“จากเดิมเราอยู่ในโรงเรียนเอกชนสอนทางศาสนาอิสลาม และไม่มีคนนับถือศาสนาอื่น แต่เมื่อมาอยู่มหาลัยซึ่งมีความหลากหลายเราก็ต้องระวังในการพูดคุยระหว่างคนต่างศาสนา”

(Sorba, July 15, 2019)

ทักษะการจัดการตนเอง เป็นความสามารถในการรับผิดชอบในการกระทำและหน้าที่ของตนเอง สามารถแยกแยะระหว่างสิ่งที่ถูกต้องและสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้ การรู้ว่าอะไรคือหน้าที่ของตนเอง การยอมรับในข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากตนเอง รวมถึงการเข้าใจถึงการปฏิบัติตามคำแนะนำสัญญาของตนเองและการควบคุมเป้าหมายของตนเองได้ รวมถึงการจัดการความเครียดและการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น สามารถมองหาวิธีการที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของความขัดแย้งจากการทำลายให้กลายเป็นการสร้างสรรค เพื่อให้เกิดผลทางบวกและเป็นไปในด้านการสร้างสรรคทั้งต่อตัวเองและบุคคลอื่น

“ในแต่ละวันเราจะต้องคิดเองตลอดเวลาว่าต้องทำอะไร ไม่เหมือนตอนที่เรายังมัธยมไม่ต้องทำอะไรครูก็มาป้อนความรู้ให้กับเรา มาบอกเราว่าต้องทำอะไร แบบไหนอย่างไร แต่ในมหาลัยทุกอย่างที่เราดำเนินอยู่นั้นคือต้องคิดเอง ทำเองทุกอย่าง มันทำให้เราฝึกทักษะการคิดเป็นอย่างดี”

(Sul, July 18, 2019)

“เริ่มที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมจะไม่ค่อยได้มีการปรับตัวอะไรมากมายนัก และเมื่อได้เข้าสู่ในระดับอุดมศึกษา/เข้าในมหาลัย ทำให้ชีวิตเริ่มมีการแปรผันมาก ทั้งในเรื่องเพื่อน ชีวิตส่วนตัว ชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมกรณีเรื่องเพื่อน มีปัญหาในการคบเพื่อนเป็นอย่างมาก เพื่อนในแต่ละคนจะมีมุมของตัวเอง”

ทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร เป็นความสามารถในการใช้คำพูดและกิริยาท่าทางเพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรมและสถานการณ์ต่าง ๆ โดยสามารถแสดงความคิดเห็น ความต้องการ ความชื่นชม การเจรจาต่อรอง การตักเตือน ตลอดจนจนถึงการขอคำแนะนำหรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ในเวลาจำเป็น ทั้งนี้ เยาวชนมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความจำเป็นต้องเรียนรู้การสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษามลายู ประกอบด้วย ทักษะการปฏิเสธ การเจรจาต่อรอง และทักษะการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จะใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสาร จนในบางครั้งอาจมีการใช้ภาษาไทยกลางไม่ค่อยดีมากนัก ถึงแม้จะผ่านช่วงของการเรียนในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา แต่ในชีวิตประจำวันส่วนใหญ่จะใช้เป็นภาษามลายูถิ่น และเมื่อจำเป็นต้องมีการสื่อสารที่เป็นภาษาไทยกับอาจารย์อาจจะขาดความมั่นใจ กังวลถึงเรื่องการใช้คำที่อาจจะไม่ตรงกับสิ่งที่ต้องการนำเสนอ

“การสื่อสารมีความสำคัญ บ้านเราจะพูดภาษามลายู แต่พอมาอยู่ที่นี่ต้องมีการระวังการพูดจา”

(Sul, July 18, 2019)

“เด็กบางคนยังขาดทักษะการแนะนำตัวเองเพื่อทำความรู้จักและการทักทายเพื่อทำความรู้จัก ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็นทักษะเบื้องต้น”

(Waebang, August 20, 2019)

เช่นเดียวกับการสื่อสารที่จำเป็นต้องนำเสนอในชั้นเรียนหรือในที่สาธารณะ จะเห็นได้ชัดถึงการขาดความมั่นใจของนักศึกษาต่อการสื่อสาร หากมองในมิติโอกาสในการสื่อสารจะพบว่า การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการสร้างโอกาสอย่างมากในการเรียนรู้และฝึกการสื่อสารด้วยภาษาต่าง ๆ เนื่องจากในสถาบันการศึกษามีทั้งนักศึกษาต่างชาติที่สามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ ภาษาอาหรับ จีน เป็นต้น แต่ปัญหาที่พบคือ นักศึกษาในพื้นที่ไม่กล้าสื่อสารกับบุคคลเหล่านี้

“การเรียนรู้ที่เป็นโอกาสในการฝึกภาษาทุก ๆ ภาษา แต่ปัญหาเด็กเราไม่กล้าพอที่จะไปพูดคุยกับนักศึกษาต่างชาติ ที่เขาสามารถพูดอาหรับ อังกฤษ จีน”

(Baeloh, August 25, 2019)

ในความเป็นจริง นักศึกษาควรมองหากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารที่หลากหลายหรือเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนเรื่องภาษา อาจจะสามารถอุดช่องว่างให้นักศึกษาในพื้นที่สามารถสื่อสารกับนักศึกษาต่างชาติได้ เพราะการสื่อสารเป็นเรื่องของทักษะที่จำเป็นต้องฝึกฝนอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ การสื่อสารในแต่ละครั้งควรมีการไตร่ตรองคำพูดก่อนที่จะพูดออกมา สิ่งเหล่านี้เป็นกระบวนการที่ทำให้เติบโตและสามารถผ่านพ้นจุดสำคัญในชีวิตได้

ทักษะการเรียนรู้และแก้ไขปัญหา เป็นความสามารถในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง แก้ไขปัญหาได้ คิดมุ่งอนาคต เพื่อวางแผนสิ่งที่ดี ๆ และมีการคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและประสบความสำเร็จทั้งในชีวิตส่วนตัวและด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย ทักษะการตัดสินใจและทักษะการคิดแก้ปัญหา โดยทักษะการเรียนรู้และแก้ปัญหานี้มีความจำเป็นในชีวิตประจำวันของนักศึกษา ถือเป็นทักษะที่สำคัญอย่างหนึ่งในช่วงของการศึกษา โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่รวดเร็ว ทั้งในด้านการเรียนรู้การทำงาน การเรียนรู้ทางสังคมในการคบเพื่อน เชื่อว่าในแต่ละคนมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันออกไป การเข้าคบหาระหว่างเพื่อนให้ได้ง่ายนั้นจำเป็นต้องมีการเรียนรู้และความเข้าใจอย่างรวดเร็ว

“การเข้าร่วมกับคนอื่นได้ง่าย ต้องมีการเปิดกว้างพอในการยอมรับผู้อื่น”

(Nurisan, August 10, 2019)

“การคบหาเพื่อน สิ่งแรกที่ต้องดูคือเราสามารถหากันได้ไหม กรณีผมตอนอยู่ปี 1 คบกับเพื่อนอีกกลุ่มหนึ่ง แต่พอขึ้นปี 2-3 ก็ต้องเปลี่ยนกลุ่มเพื่อน เนื่องจากนาน ๆ เราจะรู้นิสัยบางอย่างที่ไม่สามารถคบกันได้ เลยต้องคบกับเพื่อนอีกกลุ่ม”

(Nurisan, August 10, 2019)

“กรณีของการคบเพื่อน เพื่อนที่มาจากนราธิวาสจะคบกับเพื่อนในพื้นที่ยะลา และปัตตานีค่อนข้างลำบาก เว้นแต่คนปัตตานีกับยะลาจะคบกันได้ดี ส่วนคนอื่นนอกพื้นที่สามจังหวัดส่วนใหญ่จะคบกับเพื่อน ๆ ที่พูดภาษาด้วยกันมากกว่า”

(Sorba, July 15, 2019)

นอกจากจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ที่รวดเร็วแล้ว นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะการแก้ปัญหา โดยเฉพาะทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เนื่องจากในแต่ละวันไม่อาจจะคาดคิดได้เลยว่า สถานการณ์ในแต่ละครั้งจะเกิดปัญหาอย่างไร เมื่อมีปัญหากรณีการทำกิจกรรม จำเป็นต้องแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าให้รวดเร็ว เพื่อให้สถานการณ์หรือกิจกรรมนั้นดำเนินได้อย่างปกติ สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องผ่านการฝึกฝน ซึ่งการฝึกฝนที่ดีคือช่วงการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา เพราะในช่วงของการเป็นนักศึกษาถือเป็นการจำลองชีวิตจริงก่อนที่จะเข้าสู่ชีวิตการทำงาน

ฉะนั้น ทักษะการเรียนรู้และการแก้ปัญหาเป็นการฝึกกระบวนการคิดและการแก้ปัญหายังเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงในการดำเนินชีวิตประจำวันที่ไม่ใช่เฉพาะในช่วงของการศึกษา แต่ยังสามารถนำไปปรับใช้ในการทำงานต่อไปหลังจากที่ได้สำเร็จการศึกษาสืบไป

ทักษะการจัดการอารมณ์และความรู้สึก ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ รู้เท่าทันอารมณ์ว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น เมื่อบุคคลนั้นสามารถจัดการกับอารมณ์ย่อมแสดงออกให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวต่อการดำเนินชีวิตได้ การแสดงออกทางอารมณ์ในแต่ละคนมีความแตกต่างกันออกไป บ้างก็แสดงออกโดยตรง บ้างก็แสดงออกทางอ้อม จากการสัมภาษณ์พบว่า นักศึกษาจะมีทักษะในการแสดงออกทางอารมณ์โดยเน้นการใช้ความอดทน เนื่องจากศาสนาอิสลามจะเน้นในเรื่องของความอดทนค่อนข้างมาก โดยใช้ความอดทนใน

สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในด้านความโกรธ ความเครียด หรือความรู้สึกต่าง ๆ ที่กระทบต่อตนเอง โดยจะพยายามใช้วิธีการอดทนก่อนเป็นลำดับแรก

“อารมณ์ต้องมีการขออภัย (อดทน) ให้มาก อย่างกรณีอยู่ในหอที่มีการทะเลาะ และทำให้เพื่อนไม่สบายใจ”

(Sofia, July 15, 2018)

นอกจากนี้ นักศึกษามุสลิมบางคนเมื่อได้เข้าสู่การใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยแล้วรู้สึกตนเองมีความอิสระในการดำเนินชีวิต สามารถทำหรือปฏิบัติอะไรก็ได้ โดยไม่มีพ่อแม่ หรือครู/อุstadh (ครูสอนศาสนา) คอยมาตักเตือนในการกระทำที่ผิดหลักทางศาสนา เช่น การอยู่ร่วมกับเพศตรงข้ามสองต่อสอง สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องมีทักษะทางอารมณ์ความรู้สึกมากเพียงพอต่อการใช้ชีวิตที่อิสระ เนื่องจากในการดำเนินชีวิตท่ามกลางความหลากหลายทางร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ความรู้สึก ที่ยากต่อการสร้างความสมดุลในร่างกายได้ จนเกิดความรู้สึกอิสระในจิตใจของการดำเนินชีวิตและการศึกษา ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความไม่สนใจในการเรียน หรือละทิ้งการเรียนได้ สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องสร้างความสมดุลภายใต้เงื่อนไขบริบทสังคมต่าง ๆ ให้ได้ โดยเฉพาะเรื่องการกิน การอยู่อาศัย การคบหาเพื่อนเพศตรงข้าม (แฟน) และการแต่งกาย จำเป็นต้องมีการจัดการไปพร้อม ๆ กับการเรียน เพราะนั่นเป็นการท้าทายชีวิตการดำเนินในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาหลาย ๆ คน

“ความเป็นอิสระของการอยู่ในมหาลัย การคิดหน้าคิดหลังมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับนักศึกษาที่ต้องดำเนินอยู่ในมหาลัย เพราะนั่นเป็นการบ่งบอกบางอย่างในการใช้ชีวิตตามครรลองของอิสลาม”

(Sofia, July 15, 2018)

“เราต้องจัดการชีวิตของเราให้ได้ ทั้งในเรื่องการเรียน การคบเพื่อน ๆ และการอยู่อาศัย...ที่มึความรู้สึกอิสระจากที่บ้านโดยไม่มีพ่อแม่มาจับตามอง”

(Ruslan, August 15, 2019)

3) รูปแบบและกิจกรรมในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นให้แก่ศึกษามุสลิม

จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการสังเกต พบว่า กิจกรรมหลักที่สามารถช่วยเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นให้แก่ศึกษามุสลิมจำเป็นต้องดำเนินการใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องภายในมหาวิทยาลัย และกิจกรรมที่ดำเนินการโดยหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัย โดยในแต่ละกิจกรรมควรมีจุดเด่นที่แตกต่างกันออกไป ในกรณีของการดำเนินกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในหลาย ๆ ด้านของนักศึกษา เช่น การสร้างความเชื่อมั่น ความมั่นใจในตนเอง การกล้าแสดงออก และการเห็นคุณค่าของตนเองและคนอื่น เป็นต้น ในขณะที่กิจกรรมภายนอกมหาวิทยาลัยควรมุ่งเน้นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับชุมชน ซึ่งการทำกิจกรรมภายนอกมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องคำนึงอยู่เสมอว่า ในฐานะเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัย การทำกิจกรรมใด ๆ ต้องไม่ทำให้มหาวิทยาลัยเสื่อมเสียชื่อเสียง ยิ่งไปกว่านั้นมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้มีเครือข่ายในการทำงานร่วมกันทั้งที่เป็นเพื่อนนักศึกษาต่างสถาบัน และผู้ใหญ่ในชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำศาสนา เพื่อเป็นการสร้างโอกาสให้แก่ศึกษาเมื่อถึงวันที่พวกเขาสำเร็จการศึกษา เนื่องจากเครือข่ายเหล่านี้ย่อมมีส่วนช่วยทั้งในเรื่องการการทำงานและการดำเนินชีวิตในอนาคต

“กิจกรรมภายนอกเป็นการสร้างให้เราต้องมีการติดต่อประสานงานกับผู้ใหญ่ในชุมชน ทั้งที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน อบต. ผู้นำศาสนา ซึ่งต้องมีการสื่อสารที่ดี ต้องให้ความเคารพและให้เกียรติผู้อื่นในชุมชน”

(Fatta, August 25, 2019)

สำหรับแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นของนักศึกษาพบว่า ควรมีการออกแบบหลักสูตรผ่านการมีกิจกรรมที่ช่วยในการส่งเสริมและพัฒนานักศึกษาในแต่ละชั้นปีอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ

เปิดโอกาสให้นักศึกษาค้นหาเส้นทางของตัวเอง เรียนรู้เพื่อรู้จักและเข้าใจตัวเอง เป็นการสร้างความตระหนักรู้แก่นักศึกษาในการปรับตัวเข้าหาสังคมใหม่ที่แตกต่างจากสังคมที่ตนเองคุ้นชิน โดยผ่านกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่ออยู่ในสังคมที่มีความหลากหลาย เปิดใจการอยู่ด้วยกันและยอมรับเพื่อนต่างศาสนา ทั้งนี้ กระบวนการเรียนรู้ต้องสร้างความกระตือรือร้น และสร้างความพร้อมของอาจารย์ควบคู่กับนักศึกษาด้วยการรักตัวเองรักสถาบัน และรักเพื่อนมนุษย์ ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดนี้เป็นแนวทางในห้องคือนักศึกษา หรือสโมสรนักศึกษาต่าง ๆ ได้รับมอบหมายเพื่อสร้างกิจกรรมให้นักศึกษาไม่ใช่แค่กองกิจการนักศึกษาอย่างเดียว

“กิจกรรมในมหาลัย มันก็สอนเราหลาย ๆ อย่าง ทั้งในเรื่องของความอดทน ฝึกความเป็นผู้นำ สร้างความมั่นใจในตนเอง”

(Musnee, August 23, 2019)

“อิทธิพลสำคัญในการปรับตัวให้ลูก ๆ หรือนักศึกษาขึ้นอยู่กับผู้ปกครอง ถ้าผู้ปกครองยึดติดกับแบบเดิม ๆ ทำให้เด็กไม่สามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้”

(Ruslan, August 15, 2019)

การส่งเสริมให้มีความเข้าใจในพหุวัฒนธรรมและวัฒนธรรมชุมชน การเข้าสู่ชุมชนเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจสังคม การทำกิจกรรมต่าง ๆ การลงพื้นที่เก็บข้อมูลและทำงานในลักษณะจิตอาสากับชุมชนและสังคม เช่น กิจกรรมการจัดค่าย การรณรงค์ต่าง ๆ การออกไปช่วยเหลือชุมชนในช่วงภัยพิบัติ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สามารถสอนให้นักศึกษามุสลิมเอาตัวรอดในสังคมจริง ได้สัมผัสชีวิตจริงของผู้คน รวมถึงการเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนต่าง ๆ ทั้งชุมชนพุทธ ชุมชนมุสลิม รวมถึงชุมชนที่อยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรม

“เมื่อก่อน ก่อนที่ยังไม่ได้ทำกิจกรรม ไม่กล้าที่จะแสดงออกต่อหน้าสาธารณะ แต่เมื่อได้ทำกิจกรรมทำให้เรามีความกล้า มีความมั่นใจในการสื่อสารกับผู้อื่น และในที่สาธารณะ ต่อหน้าผู้คนมากมาย”

(Musnee, July 8, 2019)

“เด็กบางคนทำตัวไม่ถูก ไม่รู้จะแสดงการทักทายอย่างไร สิ่งเหล่านี้ต้องเรียนรู้มาตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน และจำเป็นต้องมีการฝึกฝนมาตลอด”

(Nuna, August 7, 2019)

การพัฒนาศักยภาพเพื่อการค้นพบโลกกว้าง กิจกรรมการออกสู่โลกกว้าง เน้นการพัฒนาทักษะวัฒนธรรม ทักษะการจัดการตนเอง โดยเฉพาะการเพิ่มทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร เพื่อให้สามารถสื่อสารได้ดีทั้งในระดับชุมชน ประเทศ และนานาชาติ นอกจากนั้น ควรมุ่งเน้นการสร้างภาวะผู้นำ ซึ่งกิจกรรมในรูปแบบดังกล่าวมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องมีสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกที่สามารถจัดกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่างนักศึกษา หน่วยงานภายนอก รวมถึงชุมชนและสังคมภายนอก ยิ่งไปกว่านั้น การจัดกิจกรรมส่งท้ายก่อนนักศึกษาจะสำเร็จการศึกษา เป็นการเตรียมความพร้อมเส้นทางในการสมัครงาน การติดต่อบริษัท หรือองค์กร การจัดทำฐานข้อมูลของตนเองและการเตรียมสอบสัมภาษณ์

“การสร้างความท้าทายในการค้นหาสิ่งใหม่ ๆ ผ่านการเรียนรู้โลกกว้าง สิ่งเหล่านี้ยังขาดอยู่...ความเต็มเต็มในการบริหารเพื่อเพิ่มเสน่ห์ในชีวิต เด็กยังขาดอยู่”

(Ainee, August 13, 2019)

“ไม่อยากจะออกจากพื้นที่...มีนักศึกษาสอบติดมหาวิทยาลัยที่ไม่ใช่ในพื้นที่สามจังหวัด แต่มีเรื่องความกังวลในหลายอย่าง เช่น อาหารการกิน ความสะดวกในการปฏิบัติศาสนกิจ จนสุดท้ายก็สละสิทธิ์ไป”

(Baeloh, August 25, 2019)

“เราอยู่ในมหาลัยถือว่าเราเป็นคนที่มีปัญญาชนในการทำกิจกรรมในต้องมีการติดต่อคนมากมาย จำเป็นต้องมีทักษะการคิด ที่ต้องคิดก่อนที่จะมีการสื่อสารกับคนภายนอก เช่น การสื่อสารกับผู้ใหญ่บ้าน อบต. และเมื่อได้ทำแล้วก็รู้สึกว่ามันสามารถทำได้”

(Musnee, August 23, 2019)

สรุปและอภิปรายผล

ปัญหาของการปรับตัวของนักศึกษา muslim ประเด็นหนึ่งจะเป็นในเรื่องของการเรียน เนื่องจากรูปแบบการเรียนที่แตกต่างกันอย่างมาก รูปแบบการเรียนในระดับมัธยมศึกษาแทบจะไม่ต้องมีการวางแผนการเรียนด้วยตัวเอง เพียงแค่ได้ไปโรงเรียนและนั่งรอรับความรู้จากครูที่เข้ามาสอนในชั้นเรียน ในแต่ละวิชา แต่ละคาบเรียน แต่การเรียนในมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบด้วยตนเอง ตั้งแต่การลงทะเบียนเรียนในครั้งแรกของการเรียนที่ต้องจัดวางตาราง หรือแผนการเรียน แทบจะทำให้หลาย ๆ คนรู้สึกถึงความยากที่ต้องดำเนินการด้วยตนเอง เช่นเดียวกับการเรียน การสอบ ที่มีเวลาอย่างจำกัดจนแทบไม่สามารถเตรียมความพร้อม ยิ่งในเรื่องของการอ่านหนังสือซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา สิ่งเหล่านี้ล้วนต้องวางแผนและต้องมีการปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อความอยู่รอดในการเรียนในมหาวิทยาลัยหรืออุดมศึกษา ส่วนปัญหาในกระบวนการเรียนในมหาวิทยาลัยพบว่า ยังห่างจากสังคมโลกที่เน้นเรื่องการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การที่นักศึกษาจะใช้พฤติกรรม การพึ่งอาจารย์สอนโดยไม่มีกรโต้แย้งและไม่แสดงความคิดเห็นหรือวิเคราะหืใด ๆ ยังพบว่ามีจำนวนมาก ทั้งนี้การเรียนในมหาวิทยาลัยมีความแตกต่างจากที่เรียนในมัธยมศึกษา ต้องพยายามสร้างการเรียนรู้ให้นักศึกษาได้ค้นคว้าด้วยตนเองให้มากขึ้น นอกจากนี้พบว่า นักศึกษาบางคนไม่สามารถแบ่งเวลาให้ถูกต้อง ทั้งการอ่าน การเรียน การทำกิจกรรมในมหาวิทยาลัย ซึ่งมีผลต่อการเรียนที่ไม่ทันต่อกลุ่มเพื่อน ๆ และอาจจะทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนในระดับอุดมศึกษา

ยิ่งไปกว่านั้น ด้วยบริบทของนักศึกษาเองที่ไม่ยอมเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากเดิม การถูกปลูกฝังมาจากการเรียนรู้ในรูปแบบเดิม พร้อม ๆ กับบริบทพื้นที่ที่เคยอาศัยอยู่เป็นเงื่อนไขของการปรับตัว โดยเฉพาะในเรื่องความสะดวกสบาย อาหารการกิน การปฏิบัติศาสนกิจ โดยไม่มองถึงโอกาสความก้าวหน้าของหน้าที่การงาน ซึ่งวิธีคิดเหล่านี้อาจจะได้อิทธิพลจากผู้ปกครองที่ยึดติดกับค่านิยมเดิม ๆ ส่งผลให้เด็กไม่สามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้เท่าที่ควร และหากจะเปรียบเทียบการศึกษาเหมือนเป็นการลงทุน พบว่าการลงทุนอย่างน้อยต้องได้กำไร หากสูญเสียแล้วจะขาดทุน ซึ่งความจริงแล้วผู้ปกครองต้องการให้เด็กมีงานทำที่ดีและมั่นคงในหน้าที่การงาน การเรียนรู้ไม่ใช่แค่รู้ในสิ่งที่เรียนอย่างเดียว แต่ต้องสร้างผลกำไรที่ให้อยู่ในโลกนี้ได้อย่างประสบผลสำเร็จ ทางมหาวิทยาลัยจึงพยายามสร้างโมเดลต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเพื่อตอบโจทย์สิ่งเหล่านี้ เด็กที่จบต้องมีทั้งองค์ความรู้ ศักยภาพและปัญญา หากสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการแสดงศักยภาพของตนเอง ไม่สามารถนำองค์ความรู้มาใช้งานได้ ถือว่าเป็นการสูญเสียโอกาสในการทำงาน เพราะยังติดกรอบความคิดและกับดักจนไม่สามารถพัฒนาได้ สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach) เป็นแนวคิดเพื่อการดำเนินงานเพื่อจัดตั้ง ปรับปรุง และ/หรือเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดผลที่คาดหวังตามเป้าหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (หรือหลายเรื่อง) โดยการดำเนินการอย่างครอบคลุมทุกองค์ประกอบของสถานศึกษา ในทุกขั้นตอนของกระบวนการ และอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีกระบวนการสำคัญของการดำเนินการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Department of Education, 2003)

ประเด็นต่อมาคือ ทักษะวัฒนธรรมที่มีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่ใหญ่และกว้างขึ้น ซึ่งมีความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ ของการดำเนินอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลาย รวมถึงทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร การแนะนำตัว การทักทาย รวมถึงการถ่ายทอดความรู้สึกให้บุคคลอื่นได้รับรู้และเข้าใจในสิ่งที่ต้องการ ทักษะเหล่านี้เป็นทักษะเบื้องต้นที่สำคัญและจำเป็นที่ไม่อาจมองข้ามได้ เพราะเป็นการเปิดประตูสู่การปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น บางครั้งการสื่อสารอาจเป็นเส้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจ ความเมตตาช่วยเหลือ และเอื้ออาทรต่อกันในระหว่างนักศึกษาด้วยกัน สอดคล้องกับแนวคิดทักษะวัฒนธรรม (Sirisakdamkerng, 2009) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สะท้อนองค์ประกอบของทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตสำหรับเยาวชน ประกอบด้วยคุณลักษณะ 8 ประการ คือ การเข้าใจตนเองทั้งความเชื่อพื้นฐาน และรากฐานทางวัฒนธรรมของตน การเข้าใจความเป็นจริงทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ของคนอื่น มีแนวคิดหลักในการดำเนินชีวิต เช่น แนวทางจริยศาสตร์ในการตัดสินใจ การมองโลกในภาพกว้างที่ครอบคลุม ขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับอนาคต สามารถเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้วิธี

ฟังคนอื่น และสื่อสารเข้าถึงได้ มีทักษะในเชิงวิชาชีพของตน มีทักษะในเชิงกระบวนการทำงานเพื่อเชื่อมโยงทรัพยากรจากตำแหน่งแห่งที่ต่าง ๆ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความสามารถเป็นผู้นำ

นอกจากนี้ ทักษะการจัดการตนเองและทักษะการจัดการอารมณ์และความรู้สึก ถือเป็นทักษะที่จำเป็นและสำคัญสำหรับนักศึกษามุสลิม พร้อมกันนี้ความท้าทายและการแสวงหาโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ถือเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการเป็นนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพราะนั่นจะเป็นการเพิ่มทักษะอื่น ๆ ในการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัย แต่ปัญหาคือนักศึกษายังขาดการกระตุ้นในการแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ มีเพียงส่วนน้อยในการพยายามเรียนรู้และแสวงหาด้วยตนเอง ฉะนั้น การดำเนินชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพ นักศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็นดังที่กล่าวมาแล้ว เนื่องจากสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญเพราะจะเป็นการฝึกฝนให้ชีวิตนักศึกษาได้ออกสู่ชีวิตการทำงานจริงหลังจากที่สำเร็จการศึกษาในอนาคตต่อไป อีกทั้งผลการศึกษาที่พบว่ากิจกรรมในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาทักษะดังกล่าวที่ มหาวิทยาลัยจำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกที่สามารถจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องรูปแบบโรงเรียนอิสลามที่เหมาะสมกับสังคมไทย (Wanityakorn & Suthrayut, 2012) ซึ่งให้ข้อเสนอแนะระดับนโยบายคือการให้อิสระกับสถานศึกษาในการติดต่อและรับการสนับสนุนด้านวิชาการและงบประมาณจากต่างประเทศ เพราะการมีเครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศจะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษามีความมั่นคงต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาที่พบว่านักศึกษามุสลิมยังขาดทักษะทางวัฒนธรรมอยู่ค่อนข้างมาก ดังนั้น มหาวิทยาลัยวิทยาเขต และคณะจึงควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาเหล่านี้ได้ร่วมกิจกรรมกับเพื่อนต่างศาสนาให้มากขึ้น ทั้งกิจกรรมในหลักสูตร กิจกรรมของคณะ และมหาวิทยาลัย รวมถึงส่งเสริมให้นักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีลักษณะดังกล่าวกับหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้นักศึกษาได้มีโอกาสเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นที่มีความเชื่อ ความศรัทธา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากตนเอง นอกเหนือจากได้พัฒนาทักษะวัฒนธรรมแล้ว ยังเปิดโอกาสให้ได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นอื่น ๆ อีกด้วย เช่น ทักษะการจัดการตนเอง ทักษะด้านภาษาและการสื่อสาร และทักษะการจัดการอารมณ์และความรู้สึก เป็นต้น

การพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับเยาวชนมุสลิมเปรียบเหมือนการสร้างภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต ช่วยให้พวกเขาสามารถดำรงชีวิตไปในแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสมและดีงาม ดังนั้น มหาวิทยาลัยวิทยาเขต และคณะจึงจำเป็นต้องทำอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 4 ปีที่นักศึกษาได้ศึกษาและใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย อีกทั้งส่งเสริมพวกเขาให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาคนในสังคมอย่างยั่งยืน ไม่ใช่เป็นเพียงการพัฒนาเพื่อให้เยาวชนมุสลิมเหล่านี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือให้เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาให้เกิดความอยู่รอดอย่างยั่งยืนทั้งในปัจจุเบกและสังคม อีกทั้งเพื่อให้สิ่งเหล่านี้ติดตัวพวกเขาไปและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เขาดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสมบูรณ์และมีความสุข รวมทั้งสามารถใช้ทักษะชีวิตที่มีคิดสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคต

2) ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นประเด็นงานวิจัยที่น่าสนใจสำหรับผู้สนใจศึกษาต่อ เช่น การวิจัยเพื่อถอดบทเรียนการทำงานด้านการพัฒนาเยาวชนมุสลิมระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ การศึกษาวิจัยร่วมกันสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประเด็นการพัฒนาเยาวชนมุสลิม หลักการศาสนาอิสลามกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับเยาวชนมุสลิม ทักษะการเอาตัวรอดสำหรับเยาวชนมุสลิมที่ดำเนินชีวิตในพื้นที่ความไม่สงบ ทักษะการปรับตัวของเยาวชนมุสลิมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ การหล่อหลอมทางสังคมกับการพัฒนาเยาวชนมุสลิมท่ามกลางโลกสมัยใหม่ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนมุสลิมระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

References

- Ainee (pseudonym). (2019, 13 August). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Baeloh (pseudonym). (2019, 25 August). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Deeya (pseudonym). (2019, 5 July). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Dehlan (pseudonym). (2019, 5 July). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Department of Education. (2003). *National education act B.E. 2542 (1999) and as amended (No.2) B.E. 2545 (2002)*. Bangkok: Department of Education.
- Division of Academic Administration and Research, Pattani Campus. (2021). *Statistics on the number of students of Prince of Songkla University, Pattani Campus*. Retrieved January 10, 2021, from http://regist.pn.psu.ac.th/main/stat_student.php-website
- Fatta (pseudonym). (2019, 25 August). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Keawnui, S., & Panatnachee, S. (2015). *The situation of children in the southern border provinces: 11 years of children and youth in the whirlpool of violence*. Database of the Southern situation surveillance center.
- Ladda (pseudonym). (2019, 10 August). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Manmanah, D. (2016). *Model of life skills development of Muslim youth in private Islamic schools, Pattani Province* (Doctor of philosophy thesis population education). Mahidol university.
- Manmanah, D., Musor, M., & Lakatep, P. (2020). Situation and ways for Muslim youth development in 3 southern border provinces. *Rajamangala University of Technology Tawan-ok Social Science Journal*, 9(1). 40-49.
- Marina (pseudonym). (2019, 20 August). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Ministry of Education. (2008). *Basic education core curriculum B.E. 2551 (2008)*. Bangkok: Teachers Council Ladprao Printing House.
- Musnee (pseudonym). (2019, 8 July). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Musnee (pseudonym). (2019, 23 August). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Nakornthap, A., Iamkitjakarn, P., Intachak, U., Piyaatchariya, L., Kammanee, T., Wanaree A., Masatienwong, A., Pongpakatien, J., & Bualoung A. (2007). *Research and development project report on learning management model Local in the three southern border provinces*. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF).

- Nuna (pseudonym). (2019, 7 August). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview..
- Nurisan (pseudonym). (2019, 10 August). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Thanormchayatawat, B., Wanitsuoawong, P., Niamtes, W., & Potchanatan, N. (2016). 21st Century skills: Challenges in student development. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*, 3(2), 208-222.
- Panich, V. (2012). *Ways to create learning for students in the 21st century*. Bangkok: Sodsri-Saritwong Foundation.
- Ruslan (pseudonym). (2019, 15 August). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Sofwan (pseudonym). (2019, 10 August). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Sofia (pseudonym). (2019, 15 July). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Sorba (pseudonym). (2019, 15 July). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Sul (pseudonym). (2019, 18 July). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Sirisakdamkerng, P. (2009). *Cultural skills: A guide to conflicting friendships in the Southern border*. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public organisation).
- Waebang (pseudonym). (2019, 20 August). Student of Prince of Songkla University, Pattani Campus. Interview.
- Wanityakorn, T., & Suthrayut, T. (2012). Islamic school model suitable for Thai society. *Journal of Educational Administration Burapa University*, 6(2),16-30.